

Rerum Naturalium Fragmenta No. 94

<i>Szemere László: A parlagi pityer</i> (<i>Anthus campestris</i> L.)	3
<i>Szemere László: Csevegés a</i> szarkáról	5
<i>Szemere László: Újabb</i> madárvédelmi berendezések	18

Budapest
1935

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Debrői-u. 15

A parlagi pityer. (*Anthus campestris* L.)

Szemere László

A pityereket a madártanban járatlan ember alig ismeri. Legközelebbi rokonaik a billegetők, melyek már inkább közismert madarak. A pityerek az ő szürkés-barnás, kevésbé foltos tollazatuknál fogva a pacsirtákhoz is hasonlítanak, még azáltal is, hogy hátsó lábujjukon hosszú egyenes karmuk van.

Az egyes, hazánkban előkerülő pityerfajok között így szemre különbség igen kevés van, minélfogva a fajokat felismerni főként a hangjuknál fogva tudjuk, no meg a megjelenésének körülményeiből.

Lapunk [a Növényvédelem] 1933. évfolyamának VII. számában közreadtuk az erdei pityer képét. Sorra ejtjük most a valamivel nagyobb parlagi pityert.

Teljes hossza 16-18 cm között ingadozhat, s így nyurga voltát tekintve, ő se mondható nagy madárnak. Jegyei közé tartozik az az általános (pityer) jegy, hogy hátsó körme aránytalanul hosszú. Egészben sárgás-agyagszínűnek látszik, de felső fele valamivel sötétebb szárfoltokkal tarkálló, sőt olykor a begy oldalain is van kevés ilyen szárfolt. (Azaz ék alakú, vonalalakú folt.) Hasi része tehát nem foltos.

A szárnyfedők sárgás agyagszínben szegettek, maga a szárny s a fark is (kivéve 2-2 szélső tollát) sötét barna. A legszélső farktoll csaknem egészen, a következő pedig kisebb mértékben fehér. De lehet sárgásfehér is. A hím és a tojó színezete közt nincs jelentékeny különbség.

Ez a pityer a puszta vidékek, vagy ugarokkal váltakozó kiterjedt szántóföldek, gyér bokorzatú helyek madara. Nedves réteken nem otthonos. Jellemző „krilevit”, vagy „ühitt” szavát felrebbenve hallatja, illetve ezt néhányszor röptében is megismétli. Énekét fák tetején, bokrok hegyén hallatja.

Költöző madár; kb. április közepére tér meg vándorútjából. Májusban költ. Fészket a földre rakja. Tojásai szennyes fehér alapon vörhenyes, sárgás vagy vörös barnán pettyesek-írottak.

Madarunk eléggé óvatos, ember közeledtére egy darabig futva menekül. Nem fordul elő tömegesen, s így haszna – mert rovarirtó – nem szembeszökő.

(Növényvédelem, 1934, vol.10, no.4, p.83-84)

Csevegés a szarkáról.

Írta: Szemere László.

Falusi házunk tájának vendég-jelző eleven szeizmogramjáról, a szarkáról megírtak már mindent. Megvitatták kárát-hasznát, mindenféle szempontból, mert hát a kár, avagy a haszon mérlegelése, embertársaink foglalkozása miatt, más és más elbírálásban részesül.

Ezért nem merek már írni a szarkáról, hanem csak elbeszélgetni róla egyet-mást. Szakkönyveink mérlegelése szerint a szarka kártétele túlnyomóbb a hasznánál s ezt a verdiktet magam is aláírom. Másrészt azonban rá fogok mutatni olyan körülményekre is, amelyek miatt bizonyos évszakban – s tegyük hozzá – bizonyos helyeken a tűzzel-vassal való pusztítását nem teszik indokolttá.

Majd alább folytatom ezt a megkezdett »körülményt«, de előbb – ennek kellő előkészítése végett – kitérek arra, hogy mely foglalkozási ág szempontjából kell madaraink kártételét elbírálni? Nemcsak a szarkaét ti., de minden oly madárét, amely több érdekeltiségnek tehet kárt, avagy lehet annak hasznára. A szajkó kártétele pl. csaknem közömbös a csak szántófölddel rendelkező gazdaembernek. A sirály kárát hasznát a mezőgazdaság és tó (hal) gazdaság érdekeltjei vitathatják meg.

Az érdekelték nézeteltérése esetén az ítélet kimondása előtt azt kell megállapítanunk, hogy országos szempontból melyik érdekeltség a fontosabb? Pl. a sirály kímélendő, mert a mezőgazda-

sági érdekkör kiterjedtebb nálunk. (Eltekintve még attól is, hogy a halgazdaságoknak sem okoz a sirály valami nagy kárt.)

A szemfüles szarka mindenütt nyomon követi az ember szabadban való sáfárkodását, legalábbis a mi éghajlatunk alatt. Az emberi lakoktól nem megy olyan messzire, hogy az emberekkel való nexusa megszakadjon. A lakatlan hegységekben vagy síkvidéki nagy erdőségek közepén, továbbá nagyobb mocsarak közepén szarkát nem találunk.

Pedig fészkenek találna ott is alkalmas helyet, táplálékot is bőven, mégis elkerüli. Akárcsak a házi veréb, a gólya, meg a fecske. A gólya meg a fecske az ember rokonszenve miatt olyan, amilyen védelemben részesül.

Ez nem mondható sem a verebekről, sem a szarkáról, mégis, az üldözések dacára is megél közöttünk mind a kettő. Egyik tömegével győzi, míg a másik, a szarka szemfülességével, eszességével kerüli ki végóráját, bizonyára még jó sokáig. Az emberek keményen üldözik, de nem minden esetben 100 százalékgig való indokoltsággal.

Megfigyelhetünk azonban bizonyos szarka-szimpátiát is, legalábbis ott, ahol gyéren van. Ismertem egyes vidéki embereket – pantallósakat, csizmásakat egyaránt –, akik örültek a szarkának. Mármint annak az 1-2 darabnak, amelyik unalmas téli napokon élénkítette a házuk táját s csörögve jelezte a várva-várt vendéget. Az igaz, hogy az illetők nem voltak vadászemberek.

A vadász hol meggyőződésből, hol meg csak lő-szenvedélyből - nem igen kegyelmez meg neki, főként ha más «okosabbra» nem

lőhet. Ekkor a határ ürességét neki rója fel s leggyakrabban a szarka lakol mások bűnéért is. Jó is, hogy van is valamelyes bűne, mert így - egyetemben a varjakkal és verebekkel - van min gyakorlatoznia a kezdő puskásnak. Ezek egy része bizony sok hasznos madarat is lepufogtat, akárcsak a serdülő „flóbertező” ifjak, akiknek ugyan hiába parancsolják meg a papájuk, hogy csak szarkára meg verébre szabad lőni!

Azonban más érdekeltséget is hallgassunk meg, nemcsak a vadászokat. És pedig első soron a gazdálkodókat, azután a kertészeket. A szarka, akárcsak a hamvas-varjú, mindenevő, ami körülbelül azt teszi, hogy mindazt megeszi, amit minden más madár – ha megbír vele testi erejével.

Nem értjük itt az egészen specialista madarakat, pl. a fenyőtozokat nyitogató keresztcsőrű pintyeket, amelyeknek a mesteriségbe a szarka bele nem kontárkodik. Csak jelezni akartuk sokoldalúságát. Kezdve az állatokon, falatozik a dögből, settenkedik a disznóöléses helyeken, hogy hátha valami kis bélmara-dék, vagy más cafat maradt volna ottan, rájár az őrizetlen apró csibére, rucára, de a vadon költő madárfiókokat sem veti meg.

Rendszeresen átkutatja az erdők szegélyét, berkeket, mezőket a kisebb madárfészkek miatt, amelyeket kifoszt, mert nemcsak a kis madárporontyokat ragadja el, de a tojást is. Az apróbb tojást egyben veszi a szájába, megropogtatja s úgy héjastól lenyeli, míg a nagyobbakon lukat vág s kiissza. E tevékenysége közben leleményes, de óvatos is, kerüli a feltűnést s főleg az embert, amikor érzi, hogy ludas, illetve ha megtorlástól tart, legkivált a csibék: elorzása alkalmával.

Madárfióka és fészek rablása miatt tartjuk károsnak. Ezen kártételével minden – fentebb jelzett érdekeltségnek árt, mert ha

fogoly-, vagy fácán-csibét oroz, felrója a vadász, ha énekes rovarirtó madarainkat pusztítja, kárt okoz a mező és kertgazdaságnak. Állatvilágbeli táplálékai között jelentősen szerepelnek az egerek, pockok. Ezek irtása miatt valamit a javukra is kell írunk, eltekintve azt, hogy kiadósan irtják alkalmilag a rovarokat is.

Másrészt megint rovásukra írható ama kártételük, amit a vetési és hamvas-varjakkal, no meg a csókákkal egyetemben a vetőmag felszedésével, a csöves kukorica fosztogatásával s némely más mezei és kerti termék megdézsmálásával okoznak. Ezek a kártételek azonban nem mondhatók súlyosaknak, azaz, hogy csakis a vetési varjú az ő nagy tömegével okozhat olykor csapásszerű kárt, mert fentebb jelzett másik két atyafia, meg a szarka gyéresebb számánál fogva az összeredményben is kevesebb kártétellel szerepel. A gyümölcsökre a szarka alkalmilag jár rá, ha mást nem kaphat, a lédús termésűekre pedig szomjúság okából, mint sok más madár is.

E cikkem megírására – egy panaszból kifolyólag – felkértek. „Sok a szarka vidékünkön” – közvetítette a Szerkesztő úr telefonon. Novemberben. Mármost novemberben történt a telefonmegbeszélés. „Hát máskor nincs azon a vidéken annyi szarka?” Kérdeztem vissza, kiindulva abból a gyanúból, hogy a jelzett vidéken, ha ott pont novemberben van sok szarka, bizonyára egerjárás van. „Máskor alig van egynéhány”, volt a válasz.

Kérdelem mármost, hogy ha a szarkák egerjárásos időben az egerésző meg a gatyás ölyvekkel, a hamvas varjúkkal, a rókákkal, menyétekkel stb. egyetemben rávetik magukat az egerjárásos földekre, bántsuk-e ott is? Ugyebár nem ! Annál kevésbé, mert

legnagyobb riválisait, a rókát, meg a gatyás ölyvet a vadászok ellenében aligha tudja a gazda-érdekeltség megvédelmezni.

Sőt mondjuk úgy, hogy a rókát – amely alkalmi baromfi-csínyeivel sokszor okoz kárt a nem vadászoknak is – nem is akarják megvédelmezni, sőt az nem is volna indokolt: tehát a szarka, amely gyengébb fizikumánál fogva nem épen annyira vadpusztító, maradhat a fent körülírt társaságból protezsált (meg az egerész ölyv!) de (sietek hozzátenni!) így őszi-téli időben. Jól tudom, hogy néhány vadász nem fogja jó szemmel nézni fenti néhány mondatomat.

Védekezem is, preventive, nehogy irodalmi polémiának vegyem el a csiráját.

Országunk lakosságának a többségét kigazdák teszik, tehát törpe- és kisbirtokosok. Az ország egyeteme szempontjából tehát az ő érdekük kell, hogy döntő legyen. Ezért - s igen helyesen - védjük törvénnyel is a baglyokat, annak dacára, hogy a vadászoknak nagy néha kis kárt is okozhatnak. A madárvédelmi törvény sic volo sic jubeo-ja le kellene, hogy zárja a vitát a baglyok esetében s annak minden belátásos vadász engedelmeskedik is.

Már a szarkát, ölyveket és a vörös vércsét nem védelmezi a paragrafus, ami azonban nem teszi azt, hogy amikor nyilvánvalóan hasznunkra van, üldözzük őket.

A szarka főkártétele nálunk tavaszra és nyárára esik, amikor a fészkekben, fiókákban pusztíthat. Ellenvethetné valaki, hogy az ősszel és télen megkímélt szarka tavasszal kártételét újra kezdi és szaporodási eshetőségével tetézheti. Ez részben igaz. Csak

részben és pedig azért, mert nem épen azok a szarkaegyedek járnak ősszel és télen a mezőinket, amelyek ott, illetve a közelben költöttek.

Madarunk ugyan nem költözködik, de viszont egészen állandó madárnak (miként a veréb), mégsem mondható. A mi vidékünk szarkái kedvező táplálkozási viszonyok mellett a legzordonabb teleken is nálunk maradnak, legfeljebb pár község határában kóborolnak, keresve azt a helyet, ahol legkönnyebben juthatnak táplálékhoz. Ilyen terített asztal részükre az egérjárássos föld, ahol aztán más ragadozókkal egyetemben, no meg északabbról lehúzódo fajtabeliekkel együtt kiadósan pusztítják az egereket s pockokat, nagy hasznára mezőgazdaságunknak.

Tudok rá esetet, hogy a kisgazdák a Földművelésügyi Minisztériumban kérelmezték azt, hogy a ragadozó madarak lövését tiltsák be, tekintettel az elszaporodott egerekre.

Részemről nem a madárvilágot tartom a legfőbb egér- (más téren meg rovar-) irtó tényezőnek, hanem az illető kártevő esetleges ragályait, kapcsolatosan az időjárásbeli tényezőkkel.

Ahol valamely faj túlságosan elszaporodik, rendszeren fellép valamelyes ragályos betegsége is, amely aztán gyökeresen végez velük. Máskor meg az időjárás végez tömegirtást. Így az egereket a tartós esőzés, főleg ha az hideggel is váltakozik.

Kedvező körülmények között – szép, enyhe, száraz őszön, igen elszaporodhatnak s ekkor van aztán nagy jelentősége a madarak közbelépésének is, amelyek – nappal a nappaliak, éjjel a baglyok – alaposan megtizedelik, sokszor majdnem teljesen ki is irtják őket valamely adott területen.

Tudjuk, hogy az egerek irtása milyen körülményes. Az eke nyomán kiforduló egerek agyonverésén kívül még leginkább mérgezett gabonafélével lehet irtani, de ez felelősségteljes, kényes munka, s a legnagyobb gondosság mellett is megtörténhetik az, hogy az egéren kívül más is felszedheti a mérgezett magot.

Kikaparhatja fogoly, fácán. De napszámokra, méregre költeni is kell, míg az összesereglett madarak készkiadás nélkül irtják az egereket.

Ahol ősszel és télen több a szarka, mint máskor, az már bizonyíték a szarkák kóborlása mellett. Azonban úgy gondolom, hogy a Galíciától – most Lengyelországtól – északra eső vidékek szarkái olykor Magyarországra is átrándulnak telelő kóborlásuk közben. Ami szarkát ugyanis Zemplén megyében téli időben lőttem, azok kissé kisebbek (és rövidebb csőrűek) voltak azoknál a szarkáknál, amelyek ottan körül honosak voltak. Legalábbis részben, mert akadt télen is rendes méretű szarka. Nyáron azonban nem akadt kisebb termetű.

Ha tehát mi ősszel és télen kiirtanók teljesen az épen nálunk (valamely falu határára értem) tanyázó szarkákat, nem bizonyos, hogy tavasszal nem lesz szarkánk. Viszont ha az irtást költési időben végezzük, legyéríthetjük úgy az állományukat, hogy nem marad csak egy-egy, életét rettegve járó szarka. Több ilyen vidéken jártam már, azonban télen ott is csak volt megint szarka, ha a vidék táplálékuk megszerzésére alkalmas volt. Nem egészen altruisztikus ugyan kímélni a más szarkáját, ha nekünk hasznot hajt, de mégis csak azt írhatom, hogy ősszel és télen, egérjárásos időben ne bántsuk a szarkákat.

Kárt olyankor alig tesz, mert a szarka, bár nem veti meg az apróbb madarakat, megfogni őket, nem tudja, csak a sebzetteket; vagy gyengélkedőket. Tehát nem esik olyan elbírálás alá, mint a hozzánk jobbadán csak télen ellátogató nagy őrgébics, amely hajszoja, sokszor elfogja a cinegét, sármányokat.

Tavasszal aztán irtsa ki-ki a maga szarkáit, ha érdeke úgy hozza magával. Mint más madár, úgy a szarka is költésekor van a legtöbb veszélynek kitéve, illetve a fészekalj elpusztításával irtható a legkiadósabban. A megmenekült öregek egy része később kerül puskacső elé s ami része így marad, annyi kell is írmagnak!

Olyan madár talán egy sincs, amely teljesen és kizárólagosan csak hasznot hajtana. A madár nem gép, se nem vegyszer, hogy mindég egyformán hasson. Viszont az emberi szív se legyen tapló, érzéketlen mindennel szemben ami a mások érdeke. A szarkánál megengedhető, hogy a létszámukat alaposan meggyérítsük, azonban teljesen kiirtani kár lenne.

Adjunk valamit az esztétikai dolgokra is – a már vázolt alkalmi hasznosságukon kívül is –, úgyis kezd a világ nagyon egyhangú lenni, legalábbis a kultúrvidékeken. Vidékeinken csak haszonhúst, terményt tűrünk meg s maholnap átlagos falvaink határában nem lesz más, mint nyúl, fogoly, pacsirta, pár poszáta és csaláncsúcs, 1-2 barázdabillegető, 1-1 pár gébics, vetési varjú, hamvas varjú és szarka, a házak között a kétféle veréb, néhány poszáta, fecskék – de mind gyérebben – s az utakon ballagó 1-2 búbos pacsirta, végül az éj sötétjében úgy, ahogy ellappangó néhány kuvik s a toronyban imitt-amott lángbagoly.

Ez a kultúrsivatagi kép csak vonulási időben élénkül meg, más vidék jóvoltából. A természetkedvelő vissza-vissza fogja sírni azokat az időket, amikor még volt mit látni. Az „ignotis nulla cupido” elve nem fogja megvigasztalni, mert a könyvek révén lesz tudata arról, hogy hajdan mi volt. Ezért a vidék esztétikájáért a jelenkor embere felelősséggel tartozik az utókornak. Amit jóformán teljesen kiirtunk, azt később nem igen tudják majd ismét elszaporítani. Látjuk a bölénynél.

No de ne kalandozzunk el ilyen messze a szarkáktól. Valami csekélységet akarok még a javukra írni. Jeleztem, hogy a fészekaljak elpusztításával korlátozhatjuk őket a legkiadósabban.

Azonban magát a fészket ne dúljuk fel, mert az elárvult, pompás szarkavár keresett szállása a kékvércsének s alkalmilag más madárnak is. (Kék galamb stb.) Főleg a kertjeinkben levő szarkafészkeket kíméljük meg. Lőjük ki a kotló szarkát akkor, amikor még a kotlás legelején van s azután szedjük el tojásait. Ez esetben, sőt a csak kiszedett szarka-fészek is elhagyottá válik, mert a költésében megzavart szarkapár más, nyugodalmasabb helyen próbál újra családot alapítani. A kotlás kezdete áprilisra tehető s ha már akkor van elhagyott fészek, akkor a kissé később érkező kék vércse zaklatásmentes tanyát fog találni.

E kedves kis ragadozó megtelepítésével pedig érdemes egy kis sé törődni, illetve van módunkban segítségére lenni ott, ahol előfordul. Beavatkozásunk nélkül az történik, hogy a vándorúttjáról hazaérkező kék vércsepár szétnézve, szemet vet egy szarka-, vagy egy varjúfészkekre. A fészek építőitől hamar el tudja azt foglalni, ámde megőrizni nem mindig tudja. Leírok egypár idevágó esetet, részint szórakoztatásul, részint okulásul.

Diákkoromban szülőfalumban évről-évre megfigyelhettem a kékvércsüket, illetve a szarkákhoz és varjúkhoz való viszonyukat, amely korántsem volt békés s ha öcsémmel egyetemben, mint döntőbíró, fel nem lépek alkalmilag, bizony nem mindig sikerült volna kékvércséknek a családalapításuk.

A helyzet az volt, hogy házunk táján – egy kb. négy holdas, mondjuk ősparkban – a nagyobb madarakat illetőleg néhány pár szarkán kívül 1-2 pár hamvas varjú, ugyanennyi kék- és vörös vércse s 25-125 pár vetési varjú szokott volt családalapítás céljából megtelepedni.

S míg nagy odvakkal bővelkedő topolyafáink álltak, a vetési varjú-kolóniát 1-2 pár lármás csóka egészítette ki. Volt is ott költés után, mikor már az éhes fiókák is hangoskodtak, olyan z sivaj, olyan élet, hogy gyönyörűség volt látni, illetve hallgatni.

Ez esztétikai élvezetet illetőleg ugyan megoszlott családuk véleménye, miért is a vetési varjúk túltengő létszáma időnként korlátoztatott. A hamvas varjúkat – tekintettel csibehús iránti előszeretetükre – egyáltalán nem tűrtük meg.

Nem kíméltük a szarkákat sem, fészkeiket kiszedtük. Ők azonban különféle cselfogásokkal úgy el tudták rejteni fészkeiket, hogy mi már csak a lármázó szarka fiak révén fedeztük fel azokat. Úgy csinálták, hogy a vadkomlóval -befuttatott galagonyabokrokba rakták azokat, látva, hogy a legmagasabb fa sudarán sincsenek tőlünk biztonságban.

Mi, madarászó tanulógyerekek, mármint családukban Zoltán öcsém s jómagam, csak a húsvéti szünidőben voltunk otthon, azután meg a nagy vakációban, így hát a szarkáknak kis

szusszanási idejük is maradt; a közbülső időkben nem igen voltak háborgatva.

Hanem a kékvércsét igen szerettük. Ezek, ahogy téli szállásukról megérkeztek, udvarunk körül már népes varjúkolóniát s kész szarkafészkeket találtak. Hanem a fészek elfoglalása nem ment simán. Az a szarkapár, amelynek fészkeire szemet vetettek, keményen védte jogos otthonát.

Sokkal hamarabb el tudták foglalni a vetési varjak fészkeit. Elfoglalni azt tudták, de megvédelmezni nem. A varjú ugyan nem bírt a vércsekkel, mégis kifogott rajtuk és pedig úgy, hogy a vércsék által elfoglalt fészket, azok alkalmi távollétében, széjjelszedték. Olyankor rávetette magát a fészekre vagy 30 varjú – amennyi csak hozzáfért – s a fészek egy órán belül eltűnt. A gallyakat a varjak a saját fészkeik tatarozására felhasználták. Hazajött a mezőről a kékvércsepár, dühös lármát csapott, azután pedig másik fészket foglalt el, azzal azonban, de még jó néhányval, a fenti eset megismétlődött.

Hogy ez áldatlan lakásvillongásnak végét vessük, elhatároztuk az öcsémmel, hogy a civódás mérlegét a kék vércsék javára billentjük el. (Mint a görög mítosz istenei a görögök és trójaiak harcát.) Kiszedtünk vagy négy varjúfészket s az összes szarkafészkeket, de a fára magunkkal felvittünk pár méternyi zsinórt, amelyen sárkányfark módjára papírcafatok ékeskedtek.

A kilakoltatott fészek felé aztán ilyen riasztókat kötöttünk, amelyek a szarkákat és varjúkat tényleg távol tartották a fészekektől. A kékvércsék – mintha csak tudták volna, hogy a beavatkozás az érdekükben történt – mit sem törődtek a riasztó papírkákkal s elfoglalták a nekik kiutalt lakosztályokat, mely

körül így csend és béke teremtetett. Sőt a vércsék révén bizonyos jogbiztonság is mutatkozott a fészek körül, mert a kékvércsék által elfoglalt fészek alá legott betelepedett 1-1 pár veréb is.

Még azt is feljegyezhettem – (még a dátumokat is közölhetném) –, hogy egy nyírfán levő ilyen szarkafészek alá a kis gébics is fészket rakott, alig 1.5 m mélyen a vércsétől elfoglalt szarkafészek alatt. Bezzeg nem merte volna ezt megtenni addig, míg a szarkáké volt a fészek!

Verébfészket sem találtunk soha a lakott, azaz szarkák által lakott fészek alatt. Ellenben az ismételten előfordult, hogy a kékvércsék által el nem foglalt – bár nekik szánt – fészekbe belételepedett a házi veréb, telerakodva limlomjával a szarkavár belsejét úgy, mint az egykori cigány, aki valamiképpen szép lakóházhoz jutott, de nem érezvén jól magát benne, sátrat vert a legnagyobb szobában s ott lakozott.

Mint írtam, kékvércsénk sosem volt több 1-2 párnál s így mi túl sok fészket biztosítottunk nekik, ezért maradhatott azokból a verebeknek is. Másként a veréb a fészek gallyrészei közé – alsó bejáratnál – rakja a szarkafészek alá a fészket, amint azt a gólyafészkeknél még szembeszökőbbé cselekszik.

A mi kertünkben nem volt vadgalambunk, azonban jártam olyan vidéken is, ahol a kilakoltatott szarkafészkekbe kék galambok telepedtek. A lakott helyektől kissé távolabb levő elhagyott szarkafészkekbe általában még többféle madár is szívesen betelepszik, ezért írtam, hogy a jól megépített szarkafészket ne dúljuk fel.

(Növényvédelem, vol.8, 1932, no.12, p.225-228)

Újabb madárvédelmi berendezések.

Szemere László.

Rége a papokról mondták, hogy holtig tanulnak. Ma minden téren annyi az új elgondolás, hogy itt is, ott is tanulásba botlik az ember. Hát valami szélmotor ügyben írtam az én Szalay Lajos barátomnak Nagykőrösre. Ő a válaszában felemlítette a nagykőrösi madárvédelmi mozgalmakat is. Nagykőrös vidéke köztudomás szerint kifejezetten gyümölcstermő vidék, s így érthető, hogy a madárvédelemre nagy súlyt fektetnek ott. No, de idézem továbbra már a Szalay levelét:

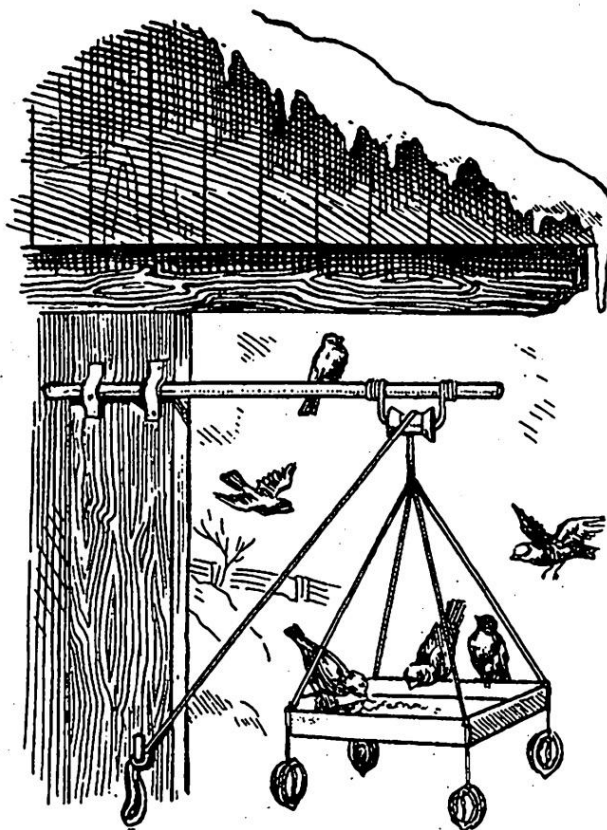
«Most is négy darab etetőm van kitéve, de nemcsak kitéve, hanem naponta eleséggel meg is töltve. Nagy élvezetére szolgál kislányaimnak is az etetés nézése. Kőrös, illetve a Kertészeti Egyesület elég sokat áldoz a madárvédelemre. Ingyen madáreliséget hirdet a helyi lapokban és oszt is ki. Igen sok bajom van a verebekkel.

Szinte képtelen vagyok védekezni ellenük. Úgy oldottam meg, hogy az etető bejáratához egy rudacskát helyeztem. Erre feltétlen rá kell lépni a madárnak. Ez a rudacska két félkör alakú rézlemezzel van bevonva, de úgy, hogy egymással nem érintkezhetnek. Hosszú dróton erős áramot vezetek a rudat bevonó lemezbe, és mikor látom, hogy veréb áll rajta, akkor áramot bocsájtok belé, és a veréb kap egy erős ütést (nem halálos, sajnos) és mintha puskából kilőtték volna, úgy megy el.

Pár „kezelés” után már nem mer odamenni, sőt a többi verébre (bámulók hada) is tanulságos, intő példa. Hátránya ezen eljárásnak, hogy figyelni kell azt, hogy milyen madár áll a rúdon.

Úgy lenne jó, ha az áramkör a verébre automatikusan kapcsolódna. Olyan rudat kellene csinálni, amely a veréb súlya alatt magától lehajlik, és kapcsolást hoz létre. Igen ám, de a sármány is súlyosabb a cinegénél! Ezért pedig kár!»

Eddig Szalay barátom, kit még arról nyugtathatok meg, hogy a magától működő verébeltanácsoló a cinegékre is aggályosnak látszik. Mert a lendülettel leszálló cinege súlyánál nagyobbat ütne a rúdra. Meg aztán – hasznos madárnál – nemcsak a sármány súlyosabb a cinegénél, de más madár is, pl. a csuszka.

Más ötlet – nem tudom kié – az, hogy az etetőt úgy szereljük, hogy az a ház eresze alól egy csigán át leereszthető legyen. Függő fészekodút (melybe a veréb nem mer belemenni) magam is szereltem így. Kivehető az ideiktatott rajzból az, hogy a mérleg serpenyőjének módjára felfüggesztett etető egy hosszú

madzagnál fogva ereszthető le. S húzható ismét fel, t. i. mikor lenn eleséget raktunk belé.

A madzag másik végét, akár a »roló« zsinégjét, valamelyes szegre kötjük. Mely szeg természetesen kezünkkel elérhető magasságban kell, hogy legyen a falba verve. A létra ide-oda cipelését takarítjuk meg ezzel a berendezéssel. Azon kívül pedig az etetőnek fedelet nem is kell csinálni, mert hiszen az eresz védi a téli hideg szél és a behavazás ellen.

(Növényvédelem, 1934, vol.10, p.34)

